

Pamatindikatori iekļaujošai vērtēšanai

Ievads

Iekļaujoša vērtēšana ir pieeja vērtēšanai vispārizglītojošā vidē, kurā izglītības politika un prakse tiek plānota, lai veicinātu visu skolēnu mācīšanās atbilstoši viņu spējām. Iekļaujošas vērtēšanas vispārējais mērķis ir panākt, lai viss vērtēšanas process atbalstītu un palielinātu visu skolēnu sekmīgu līdzdalību un iekļaušanos mācību darbā.

Dokumentā ir aplūkota virkne pamatindikatoru un priekšnosacījumu, kuri tiek uzskatīti par vissvarīgākajiem iekļaujošas vērtēšanas procesā un par kuriem vienojās 25 valstis, piedaloties Aģentūras triju gadu projektā *Mācību sasniegumu vērtēšana iekļaujošā mācību vidē*:

<http://www.european-agency.org/site/themes/assessment/index.shtml>

Tika noteikti septiņi pamatindikatoru līmeņi, aptverot vērtēšanas procesa daļībniekus, struktūras un politikas ietvarus. Šie līmeņi ir: skolēni, vecāki, skolotāji, izglītības iestādes, daudznazaru vērtēšanas komandas, politika un normatīvais regulējums. Katram no šiem līmeņiem ir ieteikts pamatindikators – būtisks formulējums, kas raksturo svarīgu nosacījumu iekļaujošas vērtēšanas īstenošanai.

Līdz ar pamatindikatoriem tika identificēta arī virkne priekšnosacījumu. Tie ir pakārtoti nosacījumi, kurus jāizpilda, lai pamatindikatoru varētu uzskatīt par īstenotu.

Šos pamatindikatorus veidoja kā vadlīnijas un pēc iespējas iekļaujošāka vērtēšanas procesa prakses nodrošināšanai. Tādi, kā tie ir šobrīd, tos paredzēts izmantot izvērtēšanai un analīzei, nevis datu apkopošanai pārraudzības nolūkos.

Tiek uzskatīts, ka šie indikatori varētu būt izmantojami vērtēšanas sistēmas attīstības pārraudzībā. Tomēr katrs no šiem pamatindikatoriem un priekšnosacījumiem prasīs tālāku rīcību, lai nepārprotami varētu saskatīt pierādījumus, kas apliecina progresu iekļaujošas vērtēšanas mērķu sasniegšanā.

Pamatindikators – skolēni

Visi skolēni ir iesaistīti vērtēšanā un viņiem ir iespēja ietekmēt savu vērtējumu, mācību mērķu plānošanu, īstenošanu un izvērtēšanu.

Priekšnosacījumi

- Ir virkne stratēģiju un paņēmieni, kurus izmanto klasē, lai iesaistītu skolēnus pašvērtēšanā, savu mācību mērķu plānošanā un izziņas prasmju un stratēģiju veidošanā.
- Visas ieinteresētās puses piekrīt, ka skolēna vērtēšanas nolūks ir specifisku un reālistisku mērķu izvirzīšana, kuri noved pie sekmju uzlabošanās.
- Skolotāji izmanto metodes, lai sniegtu atgriezenisko saikni par mācīšanos atbilstoši un motivējoši individuālam skolēnam.
- Ir tādas struktūras/mehānismi, kas ļauj skolēniem iesaistīties gan klases, gan skolas līmeņa vērtēšanas procesā un šī procesa plānošanā, kā arī daudznozaru vērtēšanas komandu darbā.

Pamatindikators – vecāki

Vecāki ir iesaistīti visos sava bērna vērtēšanas procesos un viņiem ir iespējas tos ietekmēt.

Priekšnosacījumi

- Vecākiem ir tiesības prasīt, lai viņu bērns tiktu vērtēts, kā arī viņiem ir tiesības pieņemt vai atteikties pieņemt šīs vērtēšanas rezultātus.
- Vecāki ir iesaistīti sava bērna mācību mērķu noteikšanā, īstenošanā un izvērtēšanā.
- Darbojas struktūras/mehānismi, kas ļauj vecākiem iesaistīties gan klases, gan skolas līmeņa vērtēšanas procesā un šī procesa plānošanā, kā arī daudznozaru vērtēšanas komandu darbā.
- Skolotājiem, skolām un politikas veidotājiem ir jāizprot un jāatzīst vecāku loma to faktoru pastiprināšanā, kas atbalsta viņu bērna iekļaušanas procesu.

Pamatindikators – skolotāji

Skolotāji izmanto vērtēšanu kā līdzekli, lai uzlabotu mācīšanās iespējas, izvirzot mērķus, nosakot uzdevumus (attiecībā uz efektīvām mācīšanās stratēģijām konkrētam skolēnam) un nodrošinot atgriezenisko saikni par mācību procesu gan skolēnam, gan sev.

Priekšnosacījumi

- Nepārtraukta visu skolēnu vērtēšana mācīšanās veicināšanai ir mācību priekšmeta skolotāja pienākums.
- Skolotāji saprot, ka galvenais vērtēšanas mērķis ir noteikt nākamos soļus mācību procesā, nevis tikai salīdzināt skolēnu sasniegumus pēc ārēji noteiktām normām vai citu skolēnu sasniegumiem.
- Skolotāji izmanto daudzveidīgas vērtēšanas stratēģijas, kas ļauj viņiem nodrošināt motivējošu un efektīvu atgriezenisko saikni par mācību procesu gan skolēniem, gan citām ieinteresētajām personām.
- Skolotāji saņem atbilstošu tālākizglītību un atbalstu vērtēšanas plānu, metožu un pieeju izmantošanā saistībā ar skolēnu individuālajiem izglītības plāniem, individualizētiem plāniem vai citu mērķi izvirzošu dokumentu.
- Skolotājiem ir pieejamas dažādas vērtēšanas metodes un līdzekļi.
- Skolotājiem ir holistisks/ekoloģisks viedoklis par skolēna mācību darbu, ņemot vērā mācīšanās procesa akadēmiskos, uzvedības, sociālos un emocionālos aspektus. Šim viedoklim jāņem vērā mācību konteksta dažādība skolēna mājās un skolas vidē, kā arī konteksts kādā notiek vērtēšana.
- Vērtēšanai klasē ir komandas pieeja – atbilstošās situācijās iesaistot pašus skolēnus, vecākus, ģimenes, vienaudžus, citus skolotājus, atbalsta personālu un daudznozaru vērtēšanas komandu.

Pamatindikators – skolas

Skolas īsteno vērtēšanas plānu, kurā noteikts vērtēšanas mērķis un lietošana, loma un atbildība, kā arī tas skaidri nosaka vērtēšanas izmantošanu skolēnu dažādo vajadzību nodrošināšanā.

Priekšnosacījumi

- Skolas vadība ir atbildīga par visu skolēnu mācību procesa pārraudzību, izmantojot pierādījumus, kas gūti atbilstošā vērtēšanas procesā.
- Skolai ir autonomija savas darbības organizēšanā, lai veicinātu iekļaušanu un iekļaujošu vērtēšanu.
- Skolai ir noteicošā loma iekļaujošas vērtēšanas nodrošināšanā.
- Skolas vadība ir atbildīga par līdzsvara ievērošanu vērtēšanas procesā, kurš īsteno vairākus uzdevumus – sniedz informāciju par individuāla skolēna mācīšanos, pārrauga un izvērtē mācību procesu.
- Skolai ir kopēja valoda, kuru izmanto skolēni, vecāki, skolotāji un citi speciālisti, lai izprastu vērtēšanas procesu. Tas ir saistīts ar skolas mācību procesa dokumentēšanas un pārraudzīšanas sistēmām, lai pilnveidotu skolas vispārējo kvalitāti un efektivitāti.
- Skola plāno visu skolēnu mācību procesu (akadēmisko un sociālo prasmju apgūšanu) un vērtēšanu, kuru, ja nepieciešams, pielāgo visu skolēnu specifiskām vajadzībām.
- Visa skolas līmeņa plānošana ir komandas darbs, kurā aktīvi iesaistās skolēni, vecāki un citi speciālisti.
- Skolas vadība pārrauga vērtēšanas procesus, lai atbalstītu skolotājus šajā darbā.
- Skolas vadība nodrošina atbalstu, laiku un ir elastīgi, lai skolotāji var īstenot vērtēšanu mācīšanās veicināšanai un izmantot vērtēšanas rezultātus savā ikdienas praksē.
- Skolas vadība organizē un atbalsta nepieciešamo skolotāju sadarbību un komandas darbu vērtēšanas procesa nodrošināšanai.

- Skolas vadība strādā pie kooperatīvu attiecību veidošanas ar citām skolām un iestādēm, piemēram, universitātēm un pētnieciskajiem institūtiem, kas palīdz izplatīt informāciju par labāko vērtēšanas praksi.

Pamatindikators – daudznozaru vērtēšanas komandas

Daudznozaru vērtēšanas komandas – vienalga kādi speciālisti to veido vai cik tā ir liela – darbojas, lai atbalstītu iekļaušanu un mācīšanas un mācīšanās procesus ikvienam skolēnam.

Priekšnosacījumi

- Daudznozaru vērtēšanas komandas ir atbildīgas par atbalsta sniegšanu mācību priekšmetu skolotājiem mācīšanas, mācīšanās un iekļaušanas veicināšanā.
- Mācību priekšmetu skolotāji un skolas vienmēr ir atbildīgas par skolēnu mācīšanās un mācību sasniegumu vērtēšanu.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas strādā ar visiem skolēniem, ne tikai ar tiem, kuriem ir speciālās izglītības vajadzības, lai atbalstītu mācīšanas, mācīšanās un iekļaušanas procesus.
- Visa vērtēšana, kuru veic daudznozaru vērtēšanas komanda, sniedz tiešu informāciju par mācīšanas un mācīšanās procesu.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas strādā, ievērojot komandas darba un līdzdarbības principus ar skolēniem, vecākiem, skolotājiem un citiem speciālistiem.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas darbā tiek ņemta vērā visa skolēna mācību vide, kā arī vērtēšanas procesa konteksts.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas darbojas kā labākas prakses “multiplikatori”, daloties pieredzē par inovatīvām vērtēšanas metodēm, paņēmieniem u.t.t.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas darbojas skolas vērtēšanas plāna ietvaros.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas darbā izmanto intervences pieeju.
- Daudznozaru vērtēšanas komandas izmanto virkni dažādu pieeju un darba paņēmienu.

- Daudznozaru vērtēšanas komandas izmanto tādas vērtēšanas metodes, kas atbalsta starpnozaru ekspertu darbu, nodrošinot vienotas valodas un sadarbības stratēģiju izmantošanu.

Pamatindikators – vērtēšanas politika

Vērtēšanas pamatnostādnes un process atbalsta un uzlabo visu skolēnu veiksmīgu iekļaušanu un līdzdalību – gan to, kuri pakļauti izstumšanas iespējai un nepietiekamu mācību sasniegumu iegūšanai, gan skolēnu ar speciālām izglītības vajadzībām.

Priekšnosacījumi

- Politikas veidotāji ir atbildīgi par vērtēšanas pamatnostādņu izstrādi, kuras maksimāli palielina to faktoru skaitu, kas atbalsta individuālu skolēnu un viņa vecāku iekļaušanu klases un skolas līmenī.
- Politikas veidotāji ir atbildīgi par elastīgas finansēšanas sistēmas nodrošināšanu vērtēšanas pamatnostādņu īstenošanai, kura palielina faktoru skaitu iekļaušanas atbalstam.
- Visi politiskie paziņojumi par skolēniem ar speciālām izglītības vajadzībām ir integrēti vispārējās izglītības politikā.
- Pamatnostādnes vadās no reģionālajiem vērtēšanas plāniem, kurus izstrādā visas vērtēšanā ieinteresētās puses.
- Vērtēšanas procesa svarīgākais mērķis, kas noteikts visās pamatnostādnēs, ir atbalsta nodrošināšana mācību procesam un visu skolēnu attīstībai.
- Vērtēšanas pamatnostādnes nodrošina, lai vērtēšanas metodes būtu atbilstošas un lai tiktu pārraudzīts to lietojums.
- Vērtēšanas pamatnostādnes iezīmē skolotāja, skolas un daudznozaru komandas atbildību.
- Vērtēšanas pamatnostādnes nosaka, kādu atbalstu un profesionālo pilnveidi saņems skolotāji, skola un daudznozaru komandas, lai varētu izpildīt savus pienākumus.
- Vērtēšanas pamatnostādņu īstenošanas rezultātā iegūtais atbalsts

un resursi skolām un skolotājiem ir daudzveidīgs un elastīgi izmantojams.

- Izglītības standartu pārraudzībā izmanto daudzveidīgus pierādījumus, ne tikai informāciju par skolēna vērtēšanas rezultātiem.

- Vērtēšanas pamatnostādnes atbalsta skolēnu ar speciālām izglītības vajadzībām iekļaušanas principu vismazāk ierobežojošā vidē.

- Visas vērtēšanas pamatnostādnes veicina holistisku/ekoloģisku uzskatu par skolēna mācību darbību, ņemot vērā vides faktoros (gan skolā, gan ģimenē), sociālās, emocionālās prasmes un akadēmisko zināšanu apguves mērķus.

- Viss vērtēšanas process ir pieejams un saprotams visiem skolēniem, jo ir pielāgots viņu konkrētajām vajadzībām (piem., Braila raksts, zīmju valodas tulki u.t.t.).

- Nepārtrauktā vērtēšana ir saistīta ar saturu un izglītības programmās un citos dokumentos noteiktajiem mācību mērķiem.

- Vērtēšanas pamatnostādnes izmanto, cik vien tas ir iespējams, „universāla dizaina” pieeju elastības un izvēles iespēju radīšanā attiecībā uz plašu speciālo vajadzību spektru.

- Vērtēšanas pamatnostādnes atzīst „alternatīvās” summatīvās vērtēšanas rezultātā iegūtās kvalifikācijas, kas nodrošina skolēnu ar specifiskām speciālām izglītības vajadzībām pieeju darba tirgum.

- Vērtēšanas pamatnostādnes ņem vērā un veicina nepieciešamo sadarbību ar apkalpojošām nozarēm (piem., veselības aprūpes un sociālās palīdzības nozares).

- Vērtēšanas pamatnostādnes sekmē labas prakses piemēru izplatīšanu, atbalsta pētniecību un jaunu vērtēšanas metožu un paņēmienu izstrādi.

- Vērtēšanas pamatnostādnes pārrauga, lai gūtu priekšstatu par to ietekmi uz vienādu iespēju nodrošināšanu visiem skolēniem.

- Izmaiņas vērtēšanas pamatnostādņēs tiek samazinātas līdz minimumam, ja jebkuru jaunu vērtēšanas nostādņu un procesu ietekme tiek izvērtēta jau plānošanas laikā.

Pamatindikators – izglītības normatīvais regulējums

Vērtēšanas normatīvais regulējums vienmēr veicina efektīvu iekļaujošas vērtēšanas īstenošanu.

Priekšnosacījumi

- Viss normatīvais regulējums par skolēniem ar speciālām izglītības vajadzībām ir integrēts vispārējās izglītības normatīvajā regulējumā.
- Vērtēšanas sistēmas mērķis ir visu skolēnu iekļaujoša vērtēšana.
- Normatīvajā regulējumā vērtēšana ir ietverta vairākiem nolūkiem – informācijas iegūšanai par individuāla skolēna mācīšanos, kā arī mācību procesa pārraudzībai un izvērtēšanai – normatīvais regulējums veicina izpratni par vērtēšanu, kā mācīšanas un mācīšanās līdzekli, nevis kā klasifikācijas, atskaitīšanās vai resursu piešķiršanas līdzekli.
- Visiem skolēniem ir tiesības piedalīties visā vērtēšanas procesā, ja tas atbilst viņu individuālajām vajadzībām.
- Skolēniem ir tiesības uz nepārtrauktu vērtēšanu, kas sniedz informāciju par mācīšanas un mācīšanās darbību.
- Normatīvajos aktos noteiktā sākotnējā speciālo vajadzību identificēšana ir paredzēta, lai sniegtu informāciju mācību procesam un intervences nodrošināšanai.
- Vecākiem un/vai aprūpētājiem ir tiesības būt iesaistītiem sava bērna vērtēšanā.
- Normatīvais regulējums nodrošina, ka vienota politika, nodrošinājums un atbalsts tiek īstenots visā valstī/rajonā.